

Świat – teatrem cieni? Alegoria jaskini w *Państwie* Platona

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988.
- Źródło: Leonardo da Vinci, *O niebie, gwiazdach i czterech żywiołach*, tłum. L. Staff, wybór L. Staff, Wrocław 1998, s. 81–82.
- Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, t. ks. I, VII, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988, s. 25–26.
- Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, t. ks. I, VII, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988, s. 28.
- Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, t. ks. I, VII, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988, s. 26.

Świat – teatrem cieni? Alegoria jaskini w *Państwie* Platona

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czy świat istnieje naprawdę? Czy to, co nas otacza, jest realne? A może to tylko sen? Złudzenie? Przedstawienie rozgrywające się przed naszymi oczami? Takie pytania zadawali sobie ludzie od dawna. Refleksja dotycząca tych kwestii w starożytnej Grecji przybrała postać **filozofii** (z gr. „umiłowania mądrości”) – rozważań dotyczących najbardziej fundamentalnych spraw naszego istnienia oraz otaczającej nas rzeczywistości. Problematykę tę porusza również jeden z największych filozofów wszech czasów - Platon.

Twoje cele

- Opiszysz wyobrażenia dotyczące prawdziwej rzeczywistości i jej poznania zawarte w *Państwie* Platona.
- Wyjaśnisz alegoryczne sensy jaskini platońskiej.
- Rozpoznasz założenia Platońskiego idealizmu w *Państwie*.

Przeczytaj

Platon

Platon (427–347 p.n.e.) był jednym z najważniejszych filozofów starożytnej Grecji; wywarł wpływ na całą [filozofię](#) i kulturę europejską, a jego pisma stanowią wciąż żywą inspirację dla myślicieli i twórców na całym świecie. Pochodził z bogatej, ateńskiej rodziny, co umożliwiło mu zdobycie gruntownego wykształcenia. Przejawiał uzdolnienia nie tylko intelektualne, lecz także sportowe – nie bez powodu otrzymał przydomek „Platon”, czyli „barczysty”. Pobierał nauki u Sokratesa (ok. 470–399 p.n.e.), później natomiast nauczał Arystotelesa (384–322 p.n.e.). Założył i prowadził przez czterdzieści lat szkołę filozoficzną o nazwie Akademia, skąd wzięła się nazwa późniejszego typu szkoły wyższej. Zapoczątkował także nurt filozoficzny istniejący przez ponad dwadzieścia stuleci europejskiej filozofii – [idealizm ontologiczny](#) (metafizyczny). Uprawiał filozofię w formie rozmów z przyjaciółmi i uczniami w Akademii, także podczas biesiad i uczt, a przemyślenia zapisał w literackiej formie dialogów pomiędzy różnymi rozmówcami, wśród których najczęściej występuje Sokrates. Najsłynniejsze z nich to:

- *Obrona Sokratesa* - według legendy zapis z pamięci mowy obronnej Sokratesa,
- *Uczta* - pochodzi z niej słynna koncepcja miłości, później nazwanej od jego imienia platonicką,
- *Państwo* - zawierające najważniejsze poglądy dotyczące natury świata i sposobów jego poznawania oraz propozycje idealnego ustroju państwa i urzędnictwa społeczeństwa.

Anselm Feuerbach, *Uczta Platona*, 1869

Źródło: domena publiczna.

Alegoria jaskini

Platon w *Państwie* korzysta z popularnego w starożytności sposobu przedstawiania treści w literaturze – [alegorii](#). Nie mówi więc wprost i nie używa słownika filozoficznego, ale posługuje się obrazem, którego elementy oznaczają co innego, niż przedstawiają. Opisuje funkcjonowanie idealnego społeczeństwa, lecz jednocześnie dotyka podstawowych pytań o naturę bytu, rozważając, co istnieje naprawdę, a co jest złudzeniem. W starożytnej Grecji rozważania tego rodzaju określano mianem metafizyki – w czasach Platona dziedzina ta obejmowała zagadnienia najbardziej podstawowe dla ludzkiej wiedzy.

Te skomplikowane, fundamentalne dla ludzkiej egzystencji problemy Platon ukazał za pomocą obrazu jaskini. Postacią, która przedstawia tę alegorię w dziele jest Sokrates – autor *Państwa* powołuje się tym samym na autorytet swojego wielkiego poprzednika. W dialogu z Glaukonem dawny nauczyciel Platona formułuje następujące myśli:

” Platon

Państwo

– Oto ludzie są niby w podziemnym pomieszczeniu na kształt jaskini. Do groty prowadzi od góry wejście zwrócone ku światłu, szerokie na całą szerokość jaskini. W niej oni siedzą od dziecięcych lat w kajdanach; przykute mają nogi i szyje tak, że trwają na miejscu i patrzą tylko przed siebie; okowy nie pozwalają im obracać głów. Z góry i z daleka pada na nich światło ognia, który się pali za ich plecami, a pomiędzy ogniem i ludźmi przykutymi biegnie górą ścieżka, wzdłuż której widzisz murek zbudowany równoległe do niej, podobnie jak u kuglarzy przed publicznością stoi przepierzenie, nad którym oni pokazują swoje sztuczki.

– Widzę – powiada [Glaukon].

– Więc zobacz, jak wzdłuż tego murku ludzie noszą różnorodne wytwory, które sterczą ponad murek: i posągi, i inne zwierzęta z kamienia i z drzewa, i wykonane rozmaicie; i oczywiście jedni z tych, co je noszą, wydają głosy, a drudzy milczą.

– Dziwny obraz opisujesz i kajdaniarzy osobliwych.

– Podobnych do nas – powiedziałem.

– Bo przede wszystkim czy myślisz, że tacy ludzie mogliby z siebie samych i z siebie nawzajem widzieć cokolwiek innego oprócz cieni, które ogień rzuca na przeciwległą ścianę jaskini?

– Jakimże sposobem? – powiada – gdyby całe życie nie mógł żaden głową poruszyć? – A jeżeli idzie o te rzeczy obnoszone wzdłuż muru? Czy nie to samo?

– No, cóż.

– Więc gdyby mogli rozmawiać jeden z drugim, to jak sądzisz, czy nie byliby przekonani, że nazwami określają to, co mają przed sobą, to, co widzą?

– Koniecznie.

– No, cóż? A gdyby w tym więzieniu jeszcze i echo szło od im przeciwległej ściany, to, ile razy by się odezwał ktoś

z przechodzących, wtedy, jak myślisz? Czy oni by sądzili, że to się odzywa ktoś inny, a nie ten cień, który się przesuwa?

– Na Zeusa, nie myślę inaczej – powiada.

– Więc w ogóle – dodałem – ci ludzie tam nie co innego braliby za prawdę, jak tylko cienie pewnych wytworów.

– Bezwarunkowo i nieuchronnie – powiada

Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, t. ks. I, VII, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988, s. 25-26.

Źródło: Michiel Coxie, *Jaskinia Platona*, Wikimedia Commons.

Jak należy poznawać świat?

To, co istnieje (jest bytem), daje się przez człowieka poznać. Tym, w jaki sposób należy poznawać świat, zajmuje się dziedzina filozofii określana mianem **epistemologii**. Do poznawania świata zwykle używamy **zmysłów**, dzięki którym otrzymujemy doświadczenie (obrazy, dźwięki, odczucia smakowe, węchowe czy dotykowe).

Korzystamy także z **rozumu** (umysłu), który pozwala przefiltrować i uporządkować dane doświadczone i który wyprowadza z tych danych wnioski. Możemy w poznaniu posługiwać się także narzędziami pozarozumowymi: intuicją, wiarą, uczuciami i emocjami (zwłaszcza w poznaniu empatycznym, pozwalającym wczuć się w inne istoty), skorzystać z zewnętrznej wiedzy i informacji od innych, ale także – z własnej

pamięci czy introspekcji (wglądu we własną psychikę). Jednym z najważniejszych sporów epistemologicznych w dziejach filozofii był spór, czy wartościowszym narzędziem poznania są zmysły, czy też rozum (umysł).

Platon odniósł się w *Państwie* również do tego problemu. Sokrates wypowiada do Glaukona takie słowa:

” Platon

Państwo

– A rozpatrz sobie – dodałem – ich wyzwolenie z kajdan i uleczenie z nieświadomości. Jak by to było, gdyby im naturalny bieg rzeczy coś takiego przyniósł; ile razy by ktoś został wyzwolony i musiałby zaraz wstać i obrócić szyję, i iść, i patrzeć w światło, cierpiałby robiąc to wszystko, a tak by mu w oczach migotało, że nie mógłby patrzeć na te rzeczy, których cienie poprzednio oglądał. Jak myślisz, co on by powiedział, gdyby mu ktoś mówił, że przedtem oglądał ni to, ni owo, a teraz coś bliższego bytu [tego, co jest], że zwrócił się do czegoś, co bardziej istnieje niż tamto, więc teraz widzi słuszniej; i gdyby mu ktoś teraz pokazywał każdego z przechodzących i pytaniami go zmuszał, niech powie, co to jest? Czy nie myślisz, że ten by może był w kłopotcie i myślałby, że to, co przedtem widział, prawdziwsze jest od tego, co mu teraz pokazują? [...] A gdyby go ktoś zmuszał, żeby patrzył w samo światło, to bolałyby go oczy, odwracałby się i uciekał do tych rzeczy, na które potrafi patrzeć i byłby przekonany, że one są rzeczywiście jaśniejsze od tego, co mu teraz pokazują? [...]

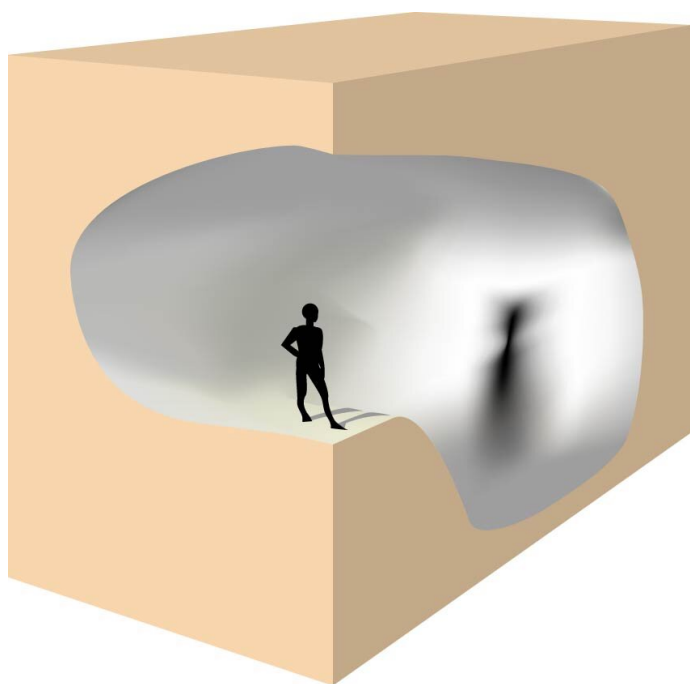
– Otóż ten obraz – powiedziałem – kochany Glaukonie, trzeba w całości przyłożyć do tego, co się poprzednio mówiło. Więc to siedlisko, które się naszym oczom ukazuje, przyrównać do mieszkania w więzieniu, a światło ognia w nim do siły słońca.

Wychodzenie pod górę i oglądanie tego, co jest tam wyżej, jeśli weźmiesz za wznoszenie się duszy do świata myśli, to nie zbłądzisz

i trafisz w moją nadzieję, skoro pragniesz ją usłyszeć. [...] Więc jeżeli o to chodzi, co mnie się zdaje, to zdaje mi się tak, że na szczycie świata myśli świeci [idea](#) Dobra i bardzo trudno ją dojrzeć, ale kto ją dojrzy, ten wymiarkuje, że ona jest dla wszystkiego przyczyną wszystkiego, co słuszne i piękne, że w świecie widzialnym pochodzi od niej światło i jego pan, a w świecie myśli ona panuje i rodzi prawdę i rozum, i że musi ją dojrzeć ten, który ma postępować rozumnie w życiu prywatnym lub w publicznym.

Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, t. ks. I, VII, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988, s. 26.

Obrazowanie alegoryczne

Według Platona obszar poznania dostępnego zmysłom, czyli czterowymiarowa czasoprzestrzeń, która nas otacza, jest tylko iluzją prawdziwej rzeczywistości.

Źródło: Mats Halldin, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Platon, wykładając swoje myśli, posługuje się obrazowaniem alegorycznym. Jest to forma niedosłownego przekazywania treści za pomocą obrazu, którego elementy mają znaczenie przenośne i odnoszą się do jakiegoś pojęcia, idei lub wartości. Obrazowaniem alegorycznym posługują się np. przypowieści ewangeliczne czy bajki. Na przykład bohaterowie zwierzęcy w bajkach przedstawiają pewne cechy ludzkie lub typy charakteru, np. kruk to alegoria mądrości lub rozważnego człowieka, lis – przebiegłości lub spryciarza, lew – waleczności lub bohatera itp.

Słownik

alegoria

(gr. *allēgoréo* - mówię w przenośni, obrazowo) - postać, idea lub wydarzenie, które poza dosłownym sensem mają również stałe i umowne znaczenie przenośne, w przeciwieństwie do symbolu, przesłanie alegorii jest zazwyczaj jednoznaczne. Odczytanie znaczenia alegorycznego wymaga pewnej erudycji wychodzącej poza prostą znajomość języka, np. kobieta z wagą i przepaską na oczach jest alegorią sprawiedliwości

epistemologia

(gr. *episteme* - wiedza + *logos* - słowo) - dziedzina filozofii rozważająca sposoby ludzkiego poznania; teoria poznania

idea

(gr. *idea*) - według Platona to, co istnieje naprawdę - doskonale, wiecznie i niezmiennie, stanowiąc wzór rzeczy materialnych - niedoskonałych, powstających w czasie i zmiennych; idee według Platona możemy poznać tylko rozumem, podczas gdy przedmioty materialne poznajemy zmysłami

idealizm ontologiczny (metafizyczny)

przekonanie, że realnie istniejącą rzeczywistością jest tylko świat idei - wiecznych, niezmiennych, doskonałych wzorów wszystkich rzeczy materialnych, a świat materialny, poznawalny zmysłami jest jedynie odzwierciedleniem rzeczywistości idealnej

filozofia

(gr. *phileo* - miłuję + *sophia* - mądrość) - refleksja nad fundamentalnymi sprawami otaczającego nas świata i człowieka; rozważanie zasadniczych i najbardziej ogólnych kwestii

ontologia

(gr. *onto* - to, co jest + *logos* - słowo) - dawniej: metafizyka; dziedzina filozofii rozważająca kwestie dotyczące tego, co naprawdę istnieje i w jaki sposób istnieje; teoria bytu

rozum (umysł)

jedno z podstawowych narzędzi ludzkiego poznania; dzięki rozumowi możemy tworzyć świadomą refleksję oraz formułować myśli

zmysły

obok rozumu podstawowe narzędzie ludzkiego poznania; dzięki nim otrzymujemy dane doświadczenia zmysłowego (wzrokowego, słuchowego, dotykowego, smakowego i węchowego)

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z ilustracją interaktywną. Wynotuj i objaśnij sensy głównych elementów alegorycznego przedstawienia.

Polecenie 2

W jaki sposób obrazowanie alegoryczne może pomóc w zrozumieniu myśli filozoficznej? Odpowiedz na podstawie zacytowanych fragmentów *Państwa* Platona.

Ilustracja przedstawia sytuację więźniów w jaskini, opisanych w *Państwie Platona*.

Źródło cytatów: Platon, *Państwo*, ks. I, VII, tłum. W. Witwicki; za: B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, Warszawa 1988.

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Przekształć poniższy fragment dialogu pochodzący z *Państwa* Platona z mowy niezależnej (samodzielne wypowiedzi) na mowę zależną (przytoczenie wypowiedzi za pomocą zdania podrzędnego). Użyj w czasie teraźniejszym czasowników: odpowiedzieć, mówić, pytać, dopytywać. Dodaj do nich odpowiedni spójnik bądź zaimek względny: że, czy, który.

Zacznij od zdania:

” Platon

Państwo

- Więc zobacz, jak wzdłuż tego murku [za wejściem do jaskini] ludzie noszą różnorodne wytwory, które sterczą ponad murek: i posągi, i inne zwierzęta z kamienia i z drzewa, i wykonane rozmaicie; i oczywiście jedni z tych, co je noszą, wydają głosy, a drudzy milczą.

- Dziwny obraz opisujesz i kajdaniarzy osobliwych.

- Podobnych do nas – powiedziałem.

- Bo przede wszystkim czy myślisz, że tacy ludzie mogliby z siebie samych i z siebie nawzajem widzieć cokolwiek innego oprócz cieni, które ogień rzuca na przeciwległą ścianę jaskini?

- Jakimże sposobem? – powiada – gdyby całe życie nie mógł żaden głową poruszyć?

- A jeżeli idzie o te rzeczy obnoszone wzdłuż muru? Czy nie to samo?”

Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, t. ks. I, VII, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988, s. 28.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się uważnie z fragmentem *Państwa* i zastanów się kto (jaki typ człowieka) został w nim opisany. Zaznacz właściwą odpowiedź.

” Platon

Państwo

Jak myślisz, co on by powiedział, gdyby mu ktoś mówił, że przedtem oglądał ni to, ni owo, a teraz coś bliższego bytu [tego, co jest], że zwrócił się do czegoś, co bardziej istnieje niż tamto, więc teraz widzi słuszniej; i gdyby mu ktoś teraz pokazywał każdego z przechodzących i pytaniami go zmuszał, niech powie, co to jest? Czy nie myślisz, że ten by może był w kłopotcie i myślałby, że to, co przedtem widział, prawdziwsze jest od tego, co mu teraz pokazują?

Źródło: Platon, *Państwo*, [w:] B. Markiewicz, *Filozofia dla szkół średnich*, tłum. W. Witwicki, Warszawa 1988.

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Porównaj poniższy fragment rozważań Leonarda da Vinci z Platońską alegorią jaskini.

” Leonardo da Vinci

O niebie, gwiazdach i czterech żywiołach

I pociągany swą namiętą wołą, żądny widzieć wielkie pomieszanie różnych i dziwnych kształtów, stworzonych przez pełną sztuki przyrodę, zbłąkany nieraz wśród cienistych skał, doszedłem do otworu wielkiej jaskini, przed którą stojąc zdumiony nieco i nieświadom takiej rzeczy – z grzbietem w łuk zgiętym i znużoną dłonią wspartą na kolanie, ocieniałem prawicą spuszczone i przymknięte powieki.

I gdy pochylając się tu i tam, by widzieć, czy wewnątrz nie rozróżnię jakiej rzeczy wzbronionej mi dla wielkiej ciemności, panującej wewnątrz, stałem tak chwilę, nagle wzbudziły się we mnie dwie siły: strach i pragnienie; strach z powodu groźnej, ciemnej jaskini, pragnienie, by zobaczyć, czy tam wewnątrz jest jaka rzecz przedziwna.

Źródło: Leonardo da Vinci, *O niebie, gwiazdach i czterech żywiołach*, tłum. L. Staff, wybór L. Staff, Wrocław 1998, s. 81-82.

Ćwiczenie 8

Czy proponowany przez Platona odwrót od świata materialnego na rzecz próby dotarcia do świata idei może mieć negatywne konsekwencje? Sformułuj odpowiedź pisemną.

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Oparek

Przedmiot: Język polski

Temat: Świat – teatrem cieni? Alegoria jaskini w *Państwie Platona*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

6) odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach;

Lektura obowiązkowa

2) Platon, Państwo (fragmenty);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- opíše wyobrażenia dotyczące prawdziwej rzeczywistości i jej poznania zawarte w *Państwie* Platona;
- wyjaśni alegoryczne sensy jaskini platońskiej;
- rozpozna założenia Platońskiego idealizmu w *Państwie*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- debata Oksfordzka.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie, czym różni się alegoria od symbolu, wskazując, że alegoria jest osadzona w kulturze i wywiera na nią wpływ. Nauczyciel może zaznaczyć, że alegoria jaskini obrazująca filozofię Platona stanowiła inspirację dla późniejszych filozofów, teologów, uczonych, a także pisarzy i artystów sztuk wizualnych. Alfred N. Whitehead napisał, że w gruncie rzeczy cała filozofia zachodnioeuropejska to tylko przypisy do Platona – alegoria jaskini miała tutaj ogromne znaczenie. Interpretowana była na gruncie filozofii, religii, literatury, a także polityki.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał i wprowadza ich w temat lekcji, nawiązując do kulturowego znaczenia alegorii.
2. Nauczyciel wraz z uczniami ustala cele zajęć i kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj”. Nauczyciel może poprosić chętnych uczniów o odczytanie na głos dialogów z *Państwa* zawartych w e-materiale.
2. Uczniowie zapoznają się z ilustracją interaktywną i wykonują polecenia 1 i 2. Następnie przechodzą do sekcji „Sprawdź się” i wykonują Ćwiczenia 1-6. Wybrane osoby prezentują odpowiedzi, a nauczyciel ocenia i komentuje. Ćwiczenie 7 może przybrać formę dyskusji moderowanej przez nauczyciela, ćwiczenie 8 może mieć formę debaty oxfordzkiej – uczniowie dzielą się na obrońców i przeciwników tezy, że odwrót od świata materialnego na rzecz próby dotarcia do świata idei może mieć negatywne konsekwencje. Nauczyciel występuje w roli marszałka.
3. Nauczyciel może rozwinąć interpretację alegorii jaskini – omówić szerzej jej interpretacje na gruncie ontologicznym, epistemologicznym, religijnym i politycznym. Korzysta w tym celu z pracy Ryszarda Mordarskiego z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy *Filozofia a polityka. Interpretacja platońskiej jaskini*. Autor omawia alegorię jaskini jako rodzaj krytyki politycznej i formułuje tezę, że Platon zamiast otwartej krytyki przyjął formę poetyckiej metafory także dlatego, by uniknąć prześladowań politycznych.
„Wydaje się bowiem, że istnienie permanentnego i nieusuwalnego konfliktu pomiędzy teorią (prawda) a praktyką polityczną (opinia), a więc pomiędzy tym, co trwałe i niezmienne, a tym, co płynne i przemijające, stanowiło główny motyw dla przedstawienia przez Platona mitu jaskini”. I dalej: „Społeczeństwo polityczne scharakteryzowane jest w micie jako grupa kajdaniarzy przykutych do ściany jaskini, oglądających cienie na ścianie i dyskutujących na ich temat. Filozof (w domyśle sam Sokrates) to ten, który usiłuje wyrwać się z niewoli, uwolnić z kajdan i porzuciwszy

świat cieni, rozpocząć drogę ku prawdzie.

Kulminacyjny moment konfrontacji filozofii z polityką następuje jednak dopiero w momencie powrotu filozofa do jaskini. W symbolice zejścia w dół Platon ukazuje misję edukacyjną filozofii wobec społeczeństwa politycznego. Misji tej filozofowie nie chcą się jednak podjąć z ochotą z dwóch powodów: jest ona z pewnością skazana na klęskę, i co więcej zagraża samym filozofom. Klęska takiego przedsięwzięcia wynika z samej natury życia politycznego, które w swej praktyczności jest zawsze przeciwstawne, a nawet wrogie jakiegokolwiek prawdzie, będącej efektem kontemplacji i teorii. Natomiast zagrożenie z jakim spotkają się filozofowie jest dwojakie. Otóż, obcowanie na powrót z opiniami i mniemaniami ludzi tkwiących w jaskini, powoduje zamęt intelektualny, który staje się powodem ośmieszenia. Największe niebezpieczeństwo wiąże się jednak z wysiłkiem namówienia ludzi do wyjścia z jaskini, skierowania ich ku prawdzie i próbami neutralizowania ważności opinii. Reakcja obronna społeczeństwa może być bowiem tak gwałtowna, że filozof naraża się na przemoc fizyczną z ich strony, a nawet na utratę życia. Platon ponownie ma w pamięci tragiczny los Sokratesa, usiłującego przekonać obywateli Aten, że istnieje absolutne dobro, sprawiedliwość i cnota”.

Ryszard Mordarski, *Filozofia a polityka. Interpretacja platońskiej jaskini*, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, „Filo-Sofija” Nr 26 (2014/3), s. 229-236.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prosi chętnego ucznia o podsumowanie interpretacji alegorii jaskini i uzupełnia jego wypowiedź.
2. Prowadzący zajęcia ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat spełnienia kryteriów sukcesu.

Praca domowa:

1. Napisz wypracowanie na temat: Czy alegoria jaskini może znaleźć zastosowanie w krytyce współczesnego świata nowych technologii cyfrowych?

Materiały pomocnicze:

- Ryszard Mordarski, *Filozofia a polityka. Interpretacja platońskiej jaskini*, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, „Filo-Sofija” Nr 26 (2014/3).

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Ilustracja interaktywna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.